

**Metodologia de la Recerca en Prehistòria, Antiguitat  
i Edat Mitjana**

Codi: 42311  
Crèdits: 15

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313137 Prehistòria, Antiguitat i Edat Mitjana	OB	0	1

### Professor/a de contacte

Nom: Cesar Sierra Martin

Correu electrònic: Cesar.Sierra@uab.cat

### Equip docent

Pedro Vicente Castro Martínez

Vicenç Lull Santiago

Raquel Piqué Huerta

Rafael Micó Pérez

Jose Maria Vila Carabasa

Miquel Torras Cortina

Antoni Palomo Pérez

Alexander Martin Fidora Riera

### Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

### Prerequisits

Estudis en Història, Arqueologia, Filologia Clàssica / Estudis Clàssics o una altra titulació oficial de l'àmbit de les Arts i Humanitats o de les Ciències Socials i Jurídiques.

### Objectius

Els objectius generals del mòdul són introduir l'estudiant en la metodologia dels diferents camps de recerca en Prehistòria, Antiguitat i Edat Mitjana a través de l'exposició de principis teòrics i metodològics bàsics, i de l'estudi i discussió de diferents casos que il·lustrin les especificitats de cadascun d'aquests camps. La seva finalitat és exemplificar les problemàtiques associades a la recerca arqueològica, històrica i filològica dels diferents períodes en qüestió per tal d'introduir l'estudiant a la planificació de la seva pròpia recerca.

### Competències

- Analitzar de manera crítica els plantejaments teòrics i metodològics que han guiat fins ara la recerca en prehistòria, història antiga i història medieval.
- Analitzar i sintetitzar informació de manera crítica.
- Discutir i contrastar científicament opinions i debats en l'àmbit acadèmic mitjançant la seva exposició pública.
- Exposar correctament, de manera oral o escrita, els resultats de la recerca històrica.

- Organitzar, planificar i gestionar treballs de recerca.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Seleccionar i aplicar els mètodes i tècniques més eficients a cada fase de la recerca o del treball històric arqueològic que es desenvolupi.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Treballar de manera autònoma, resoldre problemes i prendre decisions.
- Utilitzar les categories i el lèxic característics que s'utilitzen en la recerca i la difusió de la prehistòria, l'antiguitat i l'Edat Mitjana.

## Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i sintetitzar informació de manera crítica.
2. Emprar correctament les categories i els conceptes relatius al camp d'estudi.
3. Emprar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia i història antiga.
4. Emprar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia i història medieval.
5. Emprar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en arqueologia prehistòrica.
6. Emprar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi filologia grecollatina.
7. Fer presentacions del material gestionat o generat dels resultats obtinguts.
8. Organitzar, planificar i gestionar treballs de recerca.
9. Plantejar i solucionar problemes i interpretar les causes dels processos històrics.
10. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
11. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
12. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
13. Treballar de manera autònoma, resoldre problemes i prendre decisions.
14. Utilitzar els principals mètodes, tècniques i instruments d'anàlisi en prehistòria, antiguitat, Edat Mitjana i Filologia.
15. Valorar en la seva diversitat les diferents metodologies, la tradició i l'actualitat científica.

## Continguts

### 1. Metodologia de la recerca en Arqueologia Prehistòrica

Els continguts estan relacionats amb experiències, reflexions i propostes derivades del desenvolupament de projectes interdisciplinaris per part de diferents membres del Departament de Prehistòria. Aquest fet garanteix una interrelació directa entre el plantejament de temes i problemes en el marc de la recerca actual, amb la implementació de solucions en el context de casos d'investigació treballats de primera mà per l'equip docent. Els continguts de les diverses assignatures pretenen sempre conjugar l'aplicació de criteris teòrics, implicacions metodològiques i especificitats empíriques.

#### 1. Discursos arqueològics.

- Els fonaments de la recerca en arqueologia: objectes arqueològics, subjectes.
- Últimes tendències en la proposta de discursos arqueològics (arqueologia simètrica): la tensió entre narratives i coneixement.

#### 1.1 Etnoarqueologia: aportacions a la Prehistòria.

- Conceptes i definició. Bases teòriques i metodològiques de l'etnoarqueologia
- Història de l'etnoarqueologia i la seva contribució a l'arqueologia contemporània.
- Aportacions de l'etnoarqueologia per comprendre el passat en diferents àrees d'estudi: patrons de descart, processos de producció i consum, ús de l'espai, simbolisme i ritual

## 1.2 Teoria i anàlisi dels assentaments.

- Espai Social, Jaciment Arqueològic, Assentament.
- De les Àrees d'Activitat als Assentaments: Estructuració de l'Espai Social.
- Categories d'Assentaments: Criteris i Implicacions.

## 1.3 Arqueologia de les pràctiques funeràries.

- Introducció: l'arqueologia i l'estudi dels conjunts funeraris.
- El conjunts i les pràctiques funeràries: definició, potencial informatiu i precisions analítiques.
- Tendències teòriques i metodològiques en la recerca sobre les pràctiques funeràries: propostes i casos d'estudi.
- L'arqueologia de les pràctiques funeràries en les lluites polítiques actuals.

## 1.4 Seminari i Projectes de recerca

- Exposició, comentari i debat al voltant d'aportacions fetes per professorat convidat.

**2. Metodologia de la recerca en Antiguitat i Edat Mitjana:** Aquí s'exposen els mètodes que són propis de la recerca en Filologia Clàssica, Història Antiga i Història Medieval. Això és tradueix en un seguit de classes teòriques i pràctiques on, a partir de l'estudi de problemàtiques concretes, s'ofereix a l'alumne una visió global dels recursos analítics més actuals per historiar l'Antiguitat i l'Edat Mitjana, així com d'estudi dels seus textos. També s'orienta l'alumne en la seva iniciació a la recerca per tal de planificar el seu treball d'investigació sota la supervisió del/s tutor/s més adient, d'acord amb els objectius que assumeix i amb la concurrència de la resta del professorat dels departaments de CC de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana i de Prehistòria

### 2.1. Introducció a la recerca en Història Antiga

En aquest apartat dedicarem especial atenció a la utilització dels recursos indispensables per encetar amb garanties la recerca en el camp de la Història antiga. Partirem de les possibilitats de les eines modernes d'accés i tractament de les fonts primàries (Humanities packard, Perseus, LSJ, DGE, etc) per, en una segona fase, abordar les possibilitats d'anàlisi de les fonts secundàries (dialnet, JSTOR, Année philologique (on-line), Persée, catàlegs i repositoris digitals, etc). D'aquesta manera, des de la realitat del món científic actual, farem un repàs a les principals tendències modernes en els estudis del món antic i, especialment, en l'ús d'eines auxiliars per la recerca: bases de dades i fons bibliogràfics a l'abast de l'estudiant. Tot això s'enfocarà des de casos pràctics i amb interacció dels estudiants per tal de que, finalment, tingui un aprofitament en la recerca final del màster (TFM). En aquest sentit, es faran visites i exercicis pràctics en l'hemeroteca i biblioteca de la UAB amb l'objectiu de comentar les principals fonts primàries i secundàries però, també, amb la intenció de mostrar les diferents sensibilitats i tendències historiogràfiques a Europa i el món.

### 2.2. Introducció a la recerca en Filologia Clàssica

En aquesta part del mòdul metodològic repassarem la història de la crítica textual i en presentarem les nocions fonamentals. Sobre aquesta base, es descriuran els nous reptes de la crítica textual, com ara l'edició de textos amb tradició multilingüe o de textos que són, en si mateixos, traduccions d'altres textos. No només avaluarem aquestes dificultats, sinó que en un taller d'edició, a més a més, tindrem l'ocasió d'afrontar-les de forma pràctica. Conclourem amb una reflexió crítica sobre l'abast i els límits del mètode científic.

Bibliografia elemental:

Bernhard Bischoff, *Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters*, Berlin <sup>4</sup>2004 (traduccions francesa i italiana a la Biblioteca d'Humanitats de la UAB).

Alberto Blecua, *Manual de crítica textual*, Madrid 1983.

Vicent Martines, *L'edició filològica de textos*, València 1999.

Paul Feyerabend, *Against Method*, Londres 42010.

### 2.3. Introducció a la recerca en Història Medieval

#### Objectius

- Visió global dels recursos analítics més actuals per historiar l'Edat Mitjana
- Orientació de l'alumne en la seva iniciació a la recerca
- Proporcionar instruments per tal de poder plantejar i desenvolupar una activitat de recerca en l'àmbit de la història medieval tant de tipus acadèmic com professional
- Ventall molt més ample de tipus de feina a realitzar i de recursos diferents a utilitzar.
- Plantejar, valorar i desenvolupar una determinada recerca.
- Saber localitzar les fonts d'informació
- Valorar l'eficiència de cadascuna de les fonts per saber-les prioritzar en funció del temps disponible i també establir l'ordre en què les analitzarem.
- Valorar l'accessibilitat a les fonts
- Establir una estratègia de recerca i preveure una durada de la recerca
- Decidir si es pot fer la recerca
- Programa de treball i calendaritzar-lo
- Calcular el temps

Programa: Fonts per historiar l'Edat Mitjana

- Fonts historiogràfiques
- Biblioteques: generalistes, especialitzades (història medieval, història de l'església, història local, història de l'art medieval, etc). Introducció als fons i als catàlegs.
- Recursos d'internet: Gallica, Cervantes virtual, Biblioteca Digital Hispànica, Memòria Digital de Catalunya, etc...
- Fonts arqueològiques
- Revistes especialitzades en arqueologia medieval
- Inventaris i catàlegs
- Memòries d'intervenció arqueològica (calaix...)
- Congressos i jornades
- Recursos d'internet
- Fonts iconogràfiques i fotogràfiques
- Memòria Digital de Catalunya
- Arxius fotogràfics i d'imatges
- Fonts etnogràfiques
- Fonts documentals

#### Fonts desaparegudes

- Fonts publicades
- Introducció a la recerca en arxius
- Tipus d'arxius: eclesiàstics, institucionals, particulars...
- Fons
- Catàlegs
- Recursos d'internet
- Localització de la documentació
- Identificació de les sèries documentals
- Programació de la recerca

#### Pràctica

- En grup o individual en funció del nombre d'alumnes
- Proposta d'un tema a estudiar (habitualment un edifici o bé patrimonial)

d'època medieval). Els alumnes han d'aplicar a aquest tema les explicacions fetes a classe.

- Cada dia es dedica una estona a discutir a classe els plantejaments de recerca i els problemes i els progressos que cada grup ha tingut al llarg de la setmana.

- Al final es lliura un petit informe que serveix de base per a l'avaluació de l'assignatura o almenys per complementar la nota del tutor del treball de final de màster de l'alumne.

## 2.4. Introducció a la recerca en Ciències Historiogràfiques

Els llibres i les biblioteques a Catalunya a la Baixa Edat Mitjana.

Els llibres i les biblioteques a Catalunya a la Baixa Edat Mitjana.

Atès que es tracta d'un mòdul metodològic, assajarem dos apropaments diferents al fet del llibre, les biblioteques i la lectura a la Baixa Edat Mitjana. En la primera classe tractarem sobre els testimonis indirectes, és a dir, les referències de llibres de l'època que no s'han conservat, però de les qual en queda esment en la documentació medieval. Per a explicar això posaré l'exemple de Manresa. En segon lloc veurem com es fa una descripció codicològica d'un manuscrit. En la segona sessió, farem una visita a l'Arxiu i Biblioteca de reserva de la Universitat de Barcelona, amb seu a la plaça Universitat, on podrem tocar i consultar manuscrits medievals, els comentarem i farem un exercici de descripció codicològica a partir del qual s'avaluaran les sessions.

**3. Seminaris teòrics i pràctics.** A banda de les d'activitats docents reglades, completen els continguts del Mòdul altres accions formatives organitzades pels Departaments de Prehistòria i de CC de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana. Són activitats que compten amb una diversificada presència de professorat extern, especialment d'àmbit internacional, a més del propi de la UAB i els seus grups de recerca. Els resultats assolits corresponen als principals objectius d'aquest mòdul, que són orientar l'alumne en la seva iniciació a la recerca, així com planificar el seu treball d'investigació sota la supervisió del tutor més adient, d'acord amb els seus objectius i amb la concurrència dels demés professors

**3.1. Seminaris propis dels Departaments:** aquí el professorat del màster presenta les pròpies línees de recerca i els diversos laboratoris analítics amb que compten.

**3.2. Seminaris convidats:** seminaris i conferències organitzats pels Departaments o pels grups de recerca i dictats per reconeguts especialistes en matèries d'actualitat científica, procedents de reputats centres de recerca internacional. Aquests seminaris i conferències es desenvolupen durant tot el curs i s'anuncien amb antelació suficient.

## Metodologia

Activitats dirigides: classes teòriques, presentació pública de treballs, seminaris de discussió de fonts documentals o arqueològiques.

Activitats supervisades: tutories i realització d'exercicis pautats d'aprenentatge (individuals o en grups reduïts).

Activitats autònomes: cerca de documentació, lectura de textos, redacció de treballs, estudi; seminaris i conferències.

## Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Dirigides

Autònomes	187,5	7,5	1, 2, 8, 9, 13, 14, 15
Dirigides	93,75	3,75	1, 2, 7, 8, 9, 13, 14, 15
Supervisades	93,75	3,75	1, 2, 7, 8, 9, 13, 14, 15

## Avaluació

### Avaluació part prehistòria

Es durà a terme un procediment d'avaluació continuada, mitjançant comentaris de documents de text o audiovisuals i exposicions públiques en classe, així com mitjançant assajos (individuals o en grup).

Hi haurà la possibilitat de recuperació en els treballs individuals o en grup (50% de la nota) que, en cas de no assolir l'aprovat, tindran l'opció d'esmenar-se i lliurar-se de nou. No seran recuperables les presentacions públiques (25% de la nota) i tampoc els comentaris de text o documentals (25% de la nota).

En cas que no es realitzin les activitats o lliuraments per a l'avaluació en un percentatge superior al 50%, es considerarà "no avaluable".

### Avaluació part Ciències de l'Antiguitat i Edat mitjana

Atesos els objectius plantejats, l'avaluació se centra en el Projecte de Recerca individual que ha d'elaborar l'alumne durant el primer semestre del curs, on fixarà els seus objectius específics i els mètodes per assolir-los. Perquè constitueix el nucli del Treball de Recerca ulterior (TFM), al procés d'avaluació també poden participar els tutors dels alumnes, a més del professorat d'aquest mòdul.

Per tant, seguirem el següent model d'avaluació:

- Un petit exercici pràctic (o prova) proposat des de cada àrea de coneixement per tal de constatar un aprenentatge bàsic i indispensable en metodologia de la recerca. La suma d'aquestes notes significarà el 60% de la nota final i cada àrea de coneixement tindrà una part proporcional en la nota.
- Completar l'avaluació (40%) amb un seguiment de l'alumne en la seva tasca de recerca final (TFM) per mitjà d'una consulta del coordinador del mòdul amb el tutor del TFM.

Nota: la participació dels estudiants en els diferents exercicis o tallers és fonamental per l'avaluació i, per tant, es tindrà en compte l'assistència.

## Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exposicions de resultats	40%	0	0	1, 2, 7, 8, 9, 11, 12, 14
Realització de treballs específics	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15
Tutories i entrevistes individuals o en grup	20%	0	0	1, 2, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15

## Bibliografia

La bibliografia específica la facilitarà el professor responsable de cada especialitat durant el curs.

Bibliografia elemental (prehistòria):

ARNOLD, B. & JESKE, R. J. (2014), "The Archaeology of Death: Mortuary Archaeology in the United States and Europe 1990-2013", *Annual Review of Anthropology*, 43, pp. 325-346.

AURENCHÉ, O. (2012), *Vous avez dit ethnoarchéologue? Choix d'articles (1972-2007)*. Maison de l'Orient et de la Méditerranée' Jean Pouilloux (Série Archéologique 16), LYON

BINFORD, L. R. (1972), "Mortuary practices: their study and their potential", en BINFORD, L. R., *An Archaeological Perspective*. Seminar Press, Nueva York, pp. 208-243.

BINFORD, L. (1988), *En busca del pasado*. Crítica, Barcelona.

CASTRO MARTINEZ, P.V., ESCORIZA MATEU, T. y SANAHUJA YLL, M<sup>a</sup> E. (2002). "Trabajo y Espacios Sociales en el Ambito Doméstico. Producción y prácticas sociales en una unidad doméstica de la Prehistoria de Mallorca", *Geocrítica-Scripta Nova*. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, VI, 119 (10).

CASTRO MARTINEZ, P.V., ESCORIZA MATEU, T., OLTRA PUIDOMENECH, J., OTERO VIDAL, M. y SANAHUJA YLL, M<sup>a</sup> E. (2003). "¿Qué es una ciudad? Aportaciones para su definición desde la prehistoria", *Geocrítica-Scripta Nova*. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales, VII, 146 (10).

CASTRO-MARTINEZ, PV; ESCORIZA MATEU, T (2009), "Lugares Reales y Lugares Ideales. Realidad y Construcción de Ficciones en Arqueología", *Cuadernos de Prehistoria de la Universidad de Granada*, 19.

CHAPMAN, R. W., KINNES, I. & RANDSBORG, K. (eds.) (1981), *The Archaeology of Death*. Cambridge University Press, Cambridge.

CLARKE, D. L. (ed) (1977), *Spatial archaeology*, Academic Press, Londres.

CRUBÉZY, E., MASSET, Cl., LORANS, E., PERRIN, F. & TRANOY, L. (2000), *Archéologie funéraire*. Errance, París.

DAVID, N. & KRAMER, C. (2001), *Ethnoarchaeology in Action*. Cambridge University Press, Cambridge.

GALLAY, A. (2011), *Pour une ethnoarchéologie théorique. Mérites et limites de l'analogie ethnographique*. Errance, París.

GONZÁLEZ RUIBAL, A. (2003), *La experiencia del otro. Una introducción a la Etnoarqueología*. Akal Arqueología, Madrid.

HODDER, I. (1982), *Symbols in action: ethnoarchaeological studies of material culture*. Cambridge University Press, Cambridge.

HODDER, I. (2012), *Entangled. An Archaeology of the Relationships between Humans and Things*. Wiley-Blackwell, Oxford.

JONES, A. M. (2012), *Prehistoric materialities*. Oxford University Press, Oxford.

KNAPPETT, C. 2013 (ed), *Network Analysis in Archaeology. New Approaches to Regional Interaction*. Oxford University Press. Oxford.

LEFEBVRE, H (1962), *Critique de la vie quotidienne*, Arché Editeur, Paris, "Le Sens de la Marche" (Crítica de la vida cotidiana, México, FCE, 1979).

LUCAS, G. (2012), *Understanding the archaeological record*. Cambridge, Cambridge University Press.

LULL, V. (2000), "Death and Society: A Marxist Approach", *Antiquity*, 74, pp. 576-580.

LULL, V. (2007), *Los objetos distinguidos. La arqueología como excusa*. Bellaterra. Barcelona

LULL, V. (2016), "Muerte y espectáculo en arqueología", *MARQ. Arqueología y Museos*, 7, pp. 11-33.

LULL, V. & PICAZO, M. (1989), "Arqueología de la Muerte y estructura social", *Archivo Español de Arqueología*, 62, pp. 5-20.

OLSEN, B., M. SHANKS, T. WEBMOOR & C. WITMORE (2012), *Archaeology: the discipline of things*. University of California Press, Berkeley.

SAYER, D. (2010), *Ethics and Burial Archaeology*. Duckworth, Londres.

TRIGGER, B. G. (1967), "Settlement Archaeology-Its Goals and Promise", *American Antiquity*, 32, pp. 149-160.

VILA, A. (2006), *Etnoarqueología de la prehistoria: más allá de la analogía*. Treballs d'Etnoarqueologia, 6, UAB-CSIC.

Bibliografia elemental (Ciències Antiguitat i Edat mitjana):

Bernhard Bischoff (2004), *Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters*, Berlin<sup>4</sup> (traduccions francesa i italiana a la Biblioteca d'Humanitats de la UAB).

Alberto Blecua (1983), *Manual de crítica textual*, Madrid.

Vicent Martines (1999), *L'edició filològica de textos*, València.

Paul Feyerabend (2010), *Against Method*, Londres<sup>4</sup>.

Per tenir una guia general metodològica, podeu consultar les pàgines web dels departaments implicats:

<http://www.uab.cat/departament/prehistoria/>

<http://www.uab.cat/departament/ciencies-antiguitat-edat-mitjana/>